

Düşük Şiddetli Devrim

Durmuş Hocaoğlu

Doğu Batı, ISSN 1301-4153., Yıl: 1., Sayı: 1., Kasım 1997, Ankara.,
s.61-77

Durmuş Hocaoğlu, *Doğu Batı* Makale Sıra No: 1

Bibliyografya Notisi:

Hocaoğlu, Durmuş., “Düşük Şiddetli Devrim”, *Doğu Batı*, ISSN 1301-4153., Yıl: 1., Sayı: 1., Kasım 1997, Ankara., s.85-97 (17 sayfa)., *Doğu Batı* Dosya Başlığı: “Devlet”

İstatistikî Bilgiler:

Sayfa: 17; Kelime: 6.140; Karakter: Boşluksuz: 42.220; Boşluklu: 48.450

Tashih:

Metinde (s.64, pr.3) geçen “şiddet” anlamındaki “argüman” kelimesi şahsımdan kaynaklanan bir sehiv olup doğrusu “magnitüd” olacaktır. – D.H.

doğu batı

Matbû metni tarayarak dönüştüren ve düzenleyen: Yusuf Yetim

Redaksiyon: Durmuş Hocaoğlu

DÜŞÜK ŞİDDETLİ DEVRİM

Durmuş Hocaoğlu*

Makale hakkında bir tavzih:

Bu makale iki bölüm halinde tasarlanmıştır. Bu birinci bölümde, tezimiz olan “Düşük Şiddetli Devrim” kavramına bir giriş yapılacak, bundan sonraki bölümde ise, Devrim’in daha detaylı bir analizine girilerek Devlet ile münasebeti ve “Devlet’in Yeniden Yapılanması” konusu ele alınacaktır.

D.H.

GİRİZGÂH: "NE OLACAK BU MEMLEKETİN HALİ?" VEYA METOD'A DAİR

Her Türk gibi biz de bu soru ile başlayalım: Ne olacak bu memleketin halî?

Bu soru, mütâd olduğu veçhiyle, ekseriyetle, vakit öldürmek, ya da bir faslı muhabbet açmak kastıyla sorulan bir soru niteliğindedir; ancak, o kanaatteyim ki, artık daha ciddi seviyeli tartışmalar açılması için de sorulmalıdır. Bu tartışmalara –daha kâmil bir ifadeyle, “müzakerelere”– cidden çok ihtiyacımız var, zira ülkemizde ‘uzunca bir müddetten beri’ hakikaten çok önemli hâdiseler cereyan etmekte.

Türkiye’nin, yakın zamanların kesin olarak en kritik, en belirsiz, günlerini yaşamakta olduğu hakkında, hemen-hemen herkes tarafından paylaşılan genel bir mutabakat oluşmuş bulunmaktadır. Vaziyeti umûmiyenin çok çeşitli tür ve cinslerde vorumu yapılmakta. Ancak, bütün bu çeşitliliklere karşılık ortada yine bir başka gizli mutabakatın bulunduğunu da söyleyebiliriz. Yorumların hemen ekserisi, ideolojik düzlemlerde yapılmaktadır. Diğer bir ifade ile, yorumcuların ekserisi, Dış-Dünya’da olup-bitenleri anlamaya çalışmak yerine kendi zihniyet dünyalarında –yani İç Dünya’da– bir şekilde oluşmuş bulunan şablonları ‘Dış Dünya’ya yansıtmaya çalışmaktadırlar.

Bunun, öncelikle, ciddi bir “metod problemi”nden kaynaklandığını söyleyebiliriz; zira, “Hakikat’a varmak için metod gerekir”!

* Dr. Durmuş Hocaoğlu, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi.

Metod Problemi'nin özeti Şu sorunun cevabındadır. EŐya'nın hakikati, bizzat EŐya'nın kendisinde, Dış DÜnya'da mıdır, yoksa bizim zihnimizde, İÇ DÜnya'da mı? EŐya yani Dış-DÜnya, TÜrkiye'dir, TÜrkiye'de olup bitenlerdir. Buna göre: Ülkemizin hakikatını nasıl kavrayabiliriz? Acaba TÜrkiye'deki vak'aların (fenomen) ve hâdiselerin (event) hakikatını kendi zihnimizde mi aramalı, onları zihnimizdeki 'kesin doğruların' istikametinde mi izah ve tefsir etmeliyiz, yoksa, TÜrkiye'yi bir laboratuvar gibi kullanarak, deney ve gözlem yoluyla, TÜrkiye'nin hakikatını bizzat TÜrkiye'nin kendisinden mi istihraç etmeliyiz? Maalessuf ve maatteessuf TÜrk İntelijansiyası'nın (o da nerede?) kahir ekseriyeti,

Kelâm-ı felsefe fülse değer mi

Ana sarrâf-ı keyyis baş eğer mi

Mantiküler olur ise gam değer

Çünkü anlar ehl-i imân değer

diyen Kadızâde geleneğine sâdık kaldıklarından mıdır, bu gibi felsefî problem alanlarını 'lüzumsuz', 'adđâsü ahlâm' addedip tartıŐmaktansa, kalemlerini süngüye inkılab ettirip cepheleŐmeyi tercih ediyor. Ancak, bir entellektüelin görevi, aynı zamanda ve bir yanıyla, Tarih'e nutuk irâd etmek demektir; ol sebebe binaen, biz yine –en azından– bu soruyu soralım ve az miktardaki erbâb-ı tefekkür ile cevap aramaya çalışalım. Bu da bir görevdir: Farz-ı kifâye niyetine!

Kendi zihnimizdeki 'kesin doğrular', bize sadece 'kendi içinde doğru olan'ı verir. "Kendi içinde doğru olan" ise, ya 'dıŐarıda' (yani 'kendinde') bir hakikatı (daha sahîh bir terim ile, Őe'niyeti) olduğunu kesin ve tartıŐmasız olarak, kalb gözü ile, intüitif olarak idrâk ettiğimiz halde, algı konusu olmayan –hattâ olamayan, hattâ ve hattâ olmaması zarûri olarak icap eden– hâlistüddem "İmân alanı" na müteallıktır, ya da 'dıŐarıda' hiçbir hakikatı (Őe'niyeti) bulunmayan, yani yine bir algı konusu olmayan, buna karşılık, "imân alanı"ndan farklı olarak, böyle olmadığı kabul edilen –Mantık ve Matematik gibi– "formel disiplinler alanı"na. Bu iki alanın her ikisinin de bu farklılık ve ortaklıklarının yanında ortak oldukları, aynı paydayı müŐtereken paylaŐtıkları temel husus "kesin doğru alanı" olmaklıktır. Kant'ın Matematik'i nitelerken kullanmıŐ olduğu ifadesiyle, "kesinlikle ve zorunlu olarak, yani apodiktik olarak doğru."

İmdi: TÜrkiye ve TÜrkiye'de olup bitenler ne bir imân konusudur, ne de bir formel disiplin konusu; tam aksine, bir var-olan olarak TÜrkiye ve bir oluŐlar kümesi olarak TÜrkiye'de olup bitenler, bir dış-dünya gerçekliğidir, bir algısal gerçektir. Şu halde, kullanacağımız metod, Deney metodu olmalıdır. Burada deney ile kastetmiŐ olduğumuz Őey, öncelikle en genel ve kuŐatıcı anlamıyla "empeiria"dır.

Bir teori inşa etmeye teşebbüs ederken modern bilim felsefesinin verilerini göz önünde tutmanın zarûretinin inkâr edilemeyeceğini kabul etmek gerekecektir. Biz burada, zaman-zaman birbiriyle ihtilâfa ve çatıŐmaya düŐse de, çağdaŐ iki felsefe ekolünün münasip ve muvafık bir eklektizminin uygulanmasının faydalı olacağı kanaatındayız; Őairin dediği gibi, Hakikat'ı aynı zamanda müsademe-i efkârda aramak gerekir: Popper'in "yanlıŐlanabilirlik" tezine göre, her bilimsel ö-

nerme ancak muvakkatan doğru olabilen bir potansiyel yanıştır; Feyerabend'in "anarşizm" tezine göre ise, her olgu ve olayın birden fazla açıklaması vardır, olmalıdır.

İmdi, bu eklektizme binaen, bir teorisyen, varlık ve oluşu açıklayabilmek için birden fazla, birbirine alternatif olabilecek teoriler kurmaya gayret ederken, diğer yandan da, elde edilen her neticenin asla ve kat'a en son, 'kesin', 'tartışılmaz doğru' olduğunu iddia edemeyecektir. Ancak, bütün bu teorilerin gerek kurulma safhasında ve gerekse de nihai safhada son müracaat alanı, son test alanı yine de Dış-Hakikat'ın kendisi olmalıdır. Dış-Dünya, daima ve her zaman, onunla ilgili bütün teorilerin –bu teoriler ister 'deney öncesi' (apriorik) ve ister 'deney sonrası' (aposteriorik) olsun– test edildiği laboratuardır.

Karşılaşmakta olduğumuz olguları ve olayları açıklayabilmek için kurgulanan açıklama modellerinin ne kadar bol olduğu aşikâr olarak görülmektedir. Ancak, bütün bu açıklama modellerinin bütün bu bolluklarına karşılık, bazı ortak paydalarının bulunduğunu söyleyebiliriz. Bu ortak paydalardan birisi, yukarıda da sözü edilmiş bulunan "ideolojik perspektif", bir diğeri ise 'kötümserlik'tir. Kötümser açıklama modellerinin de hemen ekseriyetle ideolojik yaklaşımlardan beslenmekte olduğunu söyleyebiliriz. Tamamının ortak noktası, özetle ifade edilecek olursa, çok büyük bir çoğunlukla, 'kaos' ve 'komplo' gibi kalkış noktalarına dayanmakta olmasıdır. Buna göre, Türkiye, sonu karanlık bir belirsizliğe doğru gitmektedir, bu bir kaostur, bir komplodur.

Biz burada, Türkiye'de gözlemlenmekte olan olgular ve olaylar hakkında tesis edilen veya edilmeye çalışılan açıklama senaryolarını da göz önünde tutarak yeni ve alternatif bir modeli, bir "alternatif teori"yi tartışmaya açmak istemekteyiz. Elbette ki söz konusu bu teorimiz de, yukarıda yapılan izahatlar muvacehesinde, bir "açıklama modeli"dir; asla kesin doğru olmak gibi bir iddia taşıyamaz ve doğruluğunun test alanı dış-dünya'dır.

Bu makalede sık-sık "Türkiye'de yaşamakta olan olaylar"a atıflarda bulunulmaktadır. Ancak, bununla kastedilenin, dar anlamıyla aktüel sıcak politik gelişmeler olmadığına dikkat edilmesini rica etmek durumundayım.

I. ALTERNATİF BİR AÇIKLAMA MODELİ OLARAK "DEVİRİM TEORİSİ"NE GİRİŞ

Tezimize göre, ülkemizde yaşamakta olanlar, Popperci ve Feyerabend eklektizmi doğrultusunda, daha başka bir teoriyle de açıklanabilir. Biz ülkemizde yıllardan beri cereyan etmekte vak'a ve hâdiselerin, birçokları tarafından ileri sürüldüğü gibi hâinâne bir komplo'ya, bir dış güç müdahalesine, bir kaos'a hele bir "irticâi ayaklanma"ya delâlet etmekte olmadığını ileri sürmekteyiz. Tam tersine, bütün bunlar, ülkemizin yaşamakta olduğu son derece önemli bir tabii sürecin tevlihd ettiği zarûrî ve tabii bir durum, bir "doğum süreci"nin zorunlu kıldığı "doğum sancıları" olarak kabul edilmelidir.

Türk toplumu, son derece önemli ve radikal bir toplumsal değişme süreci geçirmektedir. Bu süreç, toplumumuzun tarihi gelişiminin bir sonucudur. İleride biraz daha etraflıca açıklamaya çalışacağız ki, bu toplumsal değişme, sadece sayıya münhasır bir niceliksel değişme değildir; “niceliksel değişme”nin belirli bir ‘eşik değeri’ne ulaşmış ve artık bir “niteliksel değişme”ye münkalib olma aşamasına gelmiş radikal bir değişmedir. Asıl sancılar bundandır.

Kanaatımıza göre, söz konusu bu hâdiselerin üstünü kaplayan toz dikkatle tâmik edilirse, bütün bu vakıaların, vak’aların ve hâdiselerin çok önemli bazı radikal değişmelere ve bu değişmelerin de radikal yönelmelere delâlet etmekte olduğu farkedilebilecektir. Bunları burada kısaca, bir “Devrim” olarak niteleyeceğiz.

Kanaatımıza göre, Türkiye, bir “devrim süreci” yaşamaktadır. Bizler, bütün Türk Milleti, fiilen yaşanmakta olan bir devrimin tam içerisinde bulunmaktayız. Bu devrim, yeni başlamış değildir; kökü çok derinlerde; son zamanlarda vukua gelen günlük hâdiselerin, politik dalgalanmaların büyük bir çoğunluğu ile doğrudan bir ilgisi yoktur. Bunun yanında belirtilmesi gereken en önemli karakteristiklerinden birisi de şudur: Devrim, uzun bir süreye yayılmıştır, hızı yavaştır, şiddeti (argümanı) düşüktür, o sebeple de ilk bakışta hemen dikkatleri çekmemektedir: Bizim onu “düşük şiddetli” olarak isimlendirmemizin asıl sebebi de budur.

II. TOPLUMSAL DEĞİŞME, İNKILAB VE TOPLUMSAL DEĞİŞME VEKTÖRLERİ

II 1: TOPLUMSAL DEĞİŞME

Toplumsal Değişme, bir kavram olarak, “Kültür Değişmesi”nden farklı olup, “belirli bir grup insanların ilişkilerine yerleşmiş tavır ve hareketlerindeki, teknik terim ile, sosyal sistemin yapı öğeleri üzerindeki değişiklikler” şeklinde tanımlanmaktadır.

Sosyal Değişme Türleri ise, özetle ifade edilecek olursa, genel bir tasnif ile, “kalitatif” ve “kantitatif” olmak üzere ikiye taksim edilmektedir.

Kantitatif Değişme, nicelik (sayısal değeri, kemmiyet, kantite) ile ilgili, ona tekabül eden bir değişme olduğu halde, Kalitatif Değişme, nitelik (keyfiyet, kalite) ile ilgili, niteliğe tekabül eden bir değişmedir. Burada kantitatif değişme ile kalitatif değişme arasındaki bir ilişkiden de söz edilmesi gerekecektir. Keyfiyete tekabül eden bir değişmenin, birçok hallerde kemmiyete tekabül eden değişme ile yakın bir ilgi ve ilişkisinin bulunduğunu söyleyebiliriz. Bu ilgi ve ilişki, niceliksel değişmelerdeki sayısal değerin büyümesinin, muayyen bir noktadan itibaren niteliksel bir değişmeye doğru bir yol açtığı, onu hazırladığı şeklindedir. Diyalektik düşüncesine ait olan bu tezin asıl menbâ Hegel’in idealist felsefesidir. Marksizm ondan aldığı bu fikri farklı bir yorumla tâbi tutarak materyalist bir içerikle doldurmuştur. Her iki felsefenin arasındaki derin uçuruma rağmen ortak oldukları başka bir nokta da, her iki değişme arasındaki bu ilgi ve bağlantıyı, bütün varlığa şâmil bir genel-geçerliliği olan,

külli evrensel, ve, Newton Mekanizmi'nin derin izlerini taşıyan deterministik bir zarûret olarak kabul etmeleridir.

Kemmî ve keyfî değişmeler arasındaki bu ilginin evrensel bir geçerliliğinin ve deterministik bir zarûretinin bulunup-bulunmadığını irdelemekle beraber bir-çok hallerde geçerli olduğunu kabul etmemek bilimsel düşünceye, gözlemsel-genel vakıalara aykırı olacaktır. Filhakika, gerek tabiat bilimlerinin ve gerekse de toplum bilimlerinin birçok alanında, kemmî değişmelerdeki birikimin, muayyen bir eşik değerden sonra keyfî değişmelere, yani “durum değişmeleri”nin “hal değişmeleri”ne sebebiyet verdiği bir gerçektir.

Biz burada, sosyal değişmeleri izah etmede yeni bazı terimleri kullanmaya yönelecek ve bunu yaparken de, bilimin ve varlığın bir bütün olduğu aksiyomundan hareketle, birçok sosyologun itirazına mukabil, Fizik'ten bazı uyarlamalara gideceğiz. Yapacağımız bu uyarlamalarla oluşturacağımız yeni terimler, **Sosyal Atalet, Sosyal Momentum ve Sosyal Değişme Vektörleri** olacaktır.

Sosyal Atalet: Genel-geçerli bir kural olarak, “hiçbirşey kendi mahvına sebep olamaz” ilkesi, Fiziksel Atalet (Eylemsizlik, Inertia) kavramının olduğu gibi, Sosyal Atalet kavramının da çıkış noktasını oluşturmaktadır. Buna göre, her sosyal varlık da herhangi bir varlık gibi, sahip bulduklarını, bulunduğu konumunu korumak ister. Bu, muhtemeldir ki bir hilkat problemidir. Lâkin, Canlı'ya ve münhasıran İnsan'a müteallik olan herşeyin Tabiata müteallik olan her-şeyden radikal olarak farklı olması gibi, Sosyal Atalet de fiziksel Atalet'ten radikal olarak farklıdır ki, bu da, “gelişme-değişme” olgusudur. Cansız Tabiat'ta sadece değişme vardır, gelişme yoktur; gelişme, canlılığa mahsustur ve canlılık küresi içerisinde spesifik bir yeri olan İnsan alanındaki değişme ve gelişme kürenin bakıyesinden tamamıyla farklıdır. Biz bu farklılığı, Sosyal Momentum kavramına hamledeceğiz.

Sosyal Momentum: Saf fiziksel içeriği ile, Momentum kavramı, bir varlığın konumundaki değişmenin açıklanmasına yönelik olup, bu değişmenin bir zorlanma (momentum) ile vuku bulduğunu ve bu zorlamanın da ancak haricen, yani nesnenin dışındaki bir fail tahtında kabul olduğunu kabul eder. Madde, kendi-kendisinde asla bir değişmeye yol açmaya muktedir değildir. Fakat, Canlılık küresinde ve onun spesifik porsiyonu olan İnsanlık alanında, değişmeler ve gelişmeler, hem haricî ve hem de dahilî âmillerle gerçekleşebilmektedir ki, Canlı'yı ve özellikle İnsan'ı ve İnsanlığı Tabiat içerisinde müm-taz bir mevkie oturtan da budur. İşte biz burada Sosyal Momentum diye, Sosyal Atalet'i yenerek onda değişiklik yapılmasını kastediyoruz..

Bu tanıma göre, Toplum, birbirine zıt iki failin tesiri altındadır: Atalet ve Momentum. Atalet, mevcut halin, statükonun muhafazasıdır, Momentum ise statükonun değişmesi. Atalet, momentumla zıt olarak, mevcudiyetin korunmasına yöneliktir ve içseldir; Momentum ise Atalet'e muhalif olup, Madde'den farkı olarak hem içsel (immanent) veya dahilî (internal) olabilir hem dışsal (transandantal) veya haricî (external). İmdi, Toplum, statükoyu (ataletini) an-

cak zorlamalar (momentum) ile terkeder. Bir toplumda atalet ile momentum arasındaki bu zıtlık, onun değişme ve gelişmesinin belirleyicisidir.

II.2: TABİİ VE CEBRÎ TOPLUMSAL DEĞİŞİM; JAKOBENİZM, ENTELEKTÜEL DESPOTİZM

Toplumsal değişmelerde, sosyal atalet ve momentum arasındaki münasebete göre tasnifi yapıldığında, bu değişimlerin iki ana gruba taksimi mümkündür. Tabii /İradî Değişme ve Zorlamalı/Cebrî Değişme.

İradî Değişme'nin, bir toplumun kendi iç dinamiklerinin ve kendi iradesinin ürünü, fonksiyonu ve neticesi olan bir değişme olmakla aynı zamanda tabii (doğal) bir değişme olmasına mukabil; Zorlamalı (Cebrî) Değişme, toplumun kendi iradesi dışında, ona uygulanan kuvvetlerin etkisi altında meydana gelen ve bu yüzden de gayri tabii (doğal olmayan) bir değişmedir. İradî Değişme, tarihsel bir süreç içerisinde ve toplumun bir strüktür olarak kendi iradesi ile ve genellikle de tedricen –bazan da sıçramalı– gerçekleştirdiği bir değişme tarzı olmasına karşılık, Zorlamalı Değişme, “toplumsal irade” tarafından değil, bu iradeyi yok-sayan, “toplum-üstü bir irade” tarafından ve “cebren” gerçekleştirilen, keskin ve sert bir değişme, daha doğru bir ifade ile, bir “değiştirilme” tarzıdır. Yani, Zorlamalı Değişme, hemen daima, Toplum’u dilediği gibi, dilediği şekilde ve dilediği yönde değiştirebilme gücüne muktedir olan bir “toplum-üstü” irade, bir “dışsal” (transandantal) güç tarafından gerçekleştirilir ki işte bu güç, Toplum’a karşı doğrudan ve gerçekten sorumlu olmayan “elitist” (seçkin) bir güçtür ve keza bu güç, Toplum’u ve toplumsal talepleri ve iradeyi göz önüne almaksızın, onu değişmeye “zorladığı” için de “jakoben”dir.

Toplumları “kimin/kimlerin” sevk ve idare etmesi, yönlendirmesi, değiştirmesi, hasılı toplum için ‘ne yapılması gerekli’ (veya gerekli görülmemekte) ise yapılması icabettiği fikri, en eski zamanlardan beri en ciddi felsefi ve siyasî tartışmaların yaşandığı alanlardan birisi olma hüviyetini daima muhafaza etmiştir. Bu konuda, Platon ile Protagoras’tan beri zıt kutuplardaki iki görüş arasında sürekli mücadeleler olmuştur. Platon’a göre, bir toplum ancak bir “entelektüel seçkinler” zümresince idare edilmelidir; toplum ancak bu şekilde erdemli bir toplum olabilir. Buna karşılık Protagoras, toplumun kendi kendisini idare etmesini müdafaa etmektedir. Platon’un gençlik dönemi eseri olan Politei’de ortaya attığı “filozof hükümdar” idesine dayanan fikri kısaca “Entellektüalist Elitizm”, Protagoras’ınki de “Demokrasi” olarak özetlenebilir. Eğer entellektüalist elitizm, zor kullanmayı, yani “zorbalık”ı da kendisinde meşrû ve doğal bir hak olarak telakki edecek olursa, bu takdirde Entellektüalist Elitizm, bir “zorba elitizm” e dönüşür ve, “Entellektüalist Zorbalık” veya “Entellektüalist Despotizm” olarak anılır.

Platon, kendi fikirlerini kendisi uygulama imkânını asla bulamamış, hattâ bunun imkânsızlığını idrâk etmenin de bir neticesi olarak, olgun dönem eseri olan Nomoi’de bu fikirlerinden önemli ölçüde ricû etmiştir. Buna rağmen, tarihte uygulanabilmiş ve sonuç almış entellektüalist zorbalık/despotizm hareketlerinin sayısı hiç de az olmamıştır. Bunlardan birisi, parti ve hattâ kişi

diktatörlüğünü doktriner olarak savunan **Leninist Komünizm**, birisi Platon'dan ve Aydınlanma felsefesinden etkilenen **Kameralizm**, bir başkası da tarihe adını veren **Fransız Jakobenizmi**'dir. Entellektüalist despotizmi savunan ve meşrulaştırılan bir başka felsefe de **Pozitivizm** olmuştur.

II.3: TOPLUMSAL DEĞİŞME, DEVLET VE TOPLUMSAL DEĞİŞME VEKTÖRLERİ

Yukarıda kısaca bahsedilmiş olduğu üzere, Sosyal Atalet'i yenerek onu değişmeye/gelişmeye zorlayan Sosyal Momentum'u ikiye ayırabiliriz: Dışsal/haricî ve içsel dahilî.

Burada, detayına başka bir makaleye ertelemek üzere, şimdilik, en büyük dışsal/haricî zorlayıcı faktör olan Devlet'i ele alacağız. Burada "devlet" kavramı ile, o toplumun kendi içerisinde çıkmış olan siyasî erki kastetmekteyiz ve bu sebebe binaen, haricî/dışsal değiştirici kuvvetin "devlet" değil işgal ve istilâ altındaki bir ülkedeki "şâgiller ve müstevlîler" olduğu haller, konumuzun dışında tutulacaktır.

Şimdi, "değişen" ve "değiştiren" arasında vuku bulacak olan münasebet biçimlerini tarif ve tavsif etmek kaydıyla, yeni bir kavrama müracaat ediyoruz: **Toplumsal Değişim Vektörleri**.

Toplumsal Değişim Vektörleri, toplumsal değişmelerde değişenler ile değiştirilenler arasındaki münasebetlerin umumî cereyan tarzını, değişmenin ve değişme taleplerinin yönünü belirlemeye ilişkin kavramlar olup, anahatlarıyla üç grupta toplanmıştır.

Yukarıdan-Aşağıya (Downward) Vektör: Totaliter toplumlardaki değişim vektörüdür. Bu vektör, toplumsal değişim/dönüşümlerin yukarıdan-aşağıya, yani Devlet'ten Toplum'a yönelik olmasını temsil etmektedir. Bu tip değişme vektörleri, daima, "etaist" bir 'değişme'nin, daha sahih bir ifadeyle, 'değiştirilme'nin jakoben-elitist devletlülere tarafından cebri olarak uygulandığı toplumsal değişim-dönüşümleri temsil etmektedir. Buna, haricî/dışsal değiştirici kuvvetin "devlet", yani o toplumun jakoben de olsa, kendi içerisinde çıkmış ve bütün eleştirilere karşılık, onun varlığının teminatı olması hasebiyle, mutlaka ve behemehal cansipârâne bir şekilde korunması iktiza eden en yüksek siyasî erki, başka bir ifadeyle o toplumun "kendi devleti" değil, vatan topraklarını çığneyen "şâgiller ve müstevlîler" tarafından yapılan cebri değişmeler de dahildir; Sovyet işgalindeki Türk illerinde, Çin işgalindeki Doğu Türkistan'da olduğu ve olmaya devam etmekte olduğu gibi.

Aşağıdan-Yukarıya (Upward) Vektör: Demokrat toplumlardaki değişim vektörüdür. Bu vektör, toplumsal değişim/dönüşümlerin aşağıdan-yukarıya, yani Vatandaş'tan Devlet'e yönelik olmasını temsil etmektedir.

Bileşke (Compound) Vektör: Yarı-Demokrat ve/veya Yarı/Totaliter toplumlardaki değişim vektörüdür. Bu vektör, toplumsal değişim/dönüşümlerin Devlet ile Vatandaş arasında tam bir kuvvet galebesi olamaması halindeki değişim/dönüşüm vektörüdür.

Değişim Vektörü'nün yukarıdan-aşağıya olduğu ülkelerde, yani totaliter ülkelerde, Devlet, “kendisi ve ideolojisi için devlet”tir. Beri yandan, bu ülkelerde, değişimin öznelere ya da aktörleri, yahut motorları olan yöneticiler, yani ‘elitist-devletli taifesi’ çok kereler kendilerini Devlet ile özdeşleşmiş saymaktadırlar; Devlet, bu “en büyük güç”, entellektüalist jakoben elitlerin, elinde, yahut emrinde, ya da kontrolündedir ve onlar da kendilerinden –ve bir de bazan ne anlama geldiği belirsiz olan “Tarih”ten– başka kimseye karşı sorumlu değildirler ki bu da fiilen hiç kimseye karşı sorumlu olmamak demektir. Bu yüzden, Devlet pratikte bir anlamda “elitler için devlet” ve aynı zamanda Toplum’a karşı fiilî bir baskı aracı haline de dönüşebilmektedir. Böylesi bir toplum yapısından değişimin öznesi tamamen Devlet –yani, devlet erkini bütünüyle elinde tutan sorumsuzca ve sınırsızca kullanabilen “etatist-elitist”klik– ve öznesi ise bütün bir toplum, yani Halk’tır. Toplum, bütünüyle pasiftir ve bu sebeple de “tebaa”dır, yahut bir çeşit “reâyâ”.

Bütün elitist toplumsal değişmelerde, değişimin öznelere, Halk ve/veya Millet kavramına, birbirine zit iki anlam ve iki misyon yüklerler. Birincisi tâzimdir: Halk/Millet, herşeyi yaratan, herşeyin en iyisine lâyık olan en yüce, en kutlu varlıktır. İkincisi tahkirdir: Halk/Millet, kendisi için neyin iyi neyin kötü olduğuna karar veremeyen bir ‘yığın’, bir ‘sürü’dür. Birincisinde Halk’ı-/Millet’i söylem olarak yücelten elitler, ikincisinde eylem olarak Halk’ın/Millet’in ne düşündüğünü sormaya lüzum görmeden onun adına karar vermeye kendikendisini yetkili kabul etmektedir. Onların bütün yetkileri kendilerine bizzat kendileri, veya “Tarih” tarafından kendilerine verilmiştir. Madem ki Toplum bir ‘sürü’dür, bir ‘yığın’dır; o halde, bu bilinçsiz insanların, bu “bulûğa ermemiş saf çocuklar”ın, akıl bâliğ oluncaya kadar bir veli’ye, bir vasi’ye ihtiyaçları olacaktır. İşte bu velî veya vasi de, söylemde toplumun hizmetkârı eylemde efendisi olan işbu elitlerin kendisinden başkası değildir.

Buna karşılık, bu vektörün aşağıdan-yukarıya olduğu ülkelerde, yani demokrat ülkelerde ise, Devlet, “toplumu için devlet”tir, değişimin öznesi Toplum’dur, yani Millet’tir veya Halk’tır; nesnesi de bir yandan Toplum’un kendisi ve diğer yandan da hem Devlet ve hem de yöneticiler’dir. Yani, bu “en büyük güç”, daha açık bir ifadeyle bu en büyük gücü yönetenler Toplum’un kontrolündedir ve Toplum’a karşı sorumludur. Bu sorumluluk, hakikî mânâda bir sorumluluktur; o sebeple de, gerçekte Toplum’u yöneten bizzat Toplum’un kendisi olmaktadır. Bu durumda yöneticiler ‘elitist-etatist-devletli taifesi’ değil, ‘millet hizmetkârıdır’. Yine bu durumda Toplum, aktiftir, değiştirendir; “tebaa/reâyâ” değil, “vatandaş”tır. Tebaa ve Vatandaş arasındaki en önemli kavramsal fark da budur: Halk, pasif, değiştirilen kitle ise ‘tebaa’dır; aktif, değiştiren kitle ise ‘vatandaş’tır. “Vatandaş”, hakikî mânâsıyla, ancak “modernite”ye has ve demokrat bir ülke ahalisi için geçerli olabilecek olan bir terimdir ve yine bunun içindir ki, Demokratlaşmak, aynı zamanda Tebaa’dan Vatandaş’a yükselmek demektir.

II.4:“İNKILAB” VE “DEVİRİM” VE “DÜŞÜK ŞİDDETLİ DEVİRİM”

Bu kelimelerin her ikisi de, Türkiye’de genellikle, daha ziyade Sol tarafından kullanılan ve Muhafazakâr kesimde soğuk karşılanan terimler olmuştur. Bunun belli-başlı sebeplerini kısaca şöyle sıralayabiliriz: Evvelen: Her ikisi de jakoben bir anlamla yüklü olarak algılanmıştır. Sâniyen: Dil tasfiyeciliğinin getirdiği soğukluk, İnkılab’ın yanında Devrim’e ilâve bir soğukluk eklemiştir. Sâlisen: özellikle 80-öncesi’nin kaotik ortamında Aşırı-Sol’un bu kelimeye sovyetik bir anlamsal içerik doldurarak kullanması onun bu kesimlerde daha da itici olmasına sebebiyet vermiştir. Ancak, bir yandan Sol’un piyasa diline hâkimiyeti, diğer yandan da İran’daki rejim değişikliğinin bu piyasa dilinin jargonlarınca “devrim” kavramı altına konması, bu soğukluğun önemli ölçüde izalesine sebep olmuştur.

Burada bu iki kelimeyi farklı kavramsal içeriklerle doldurarak, yani onları yeniden formatlayarak kullanmak istemekteyim.

İmdi, gerek **İnkılab** ve gerekse **Devrim**, radikal bir değişimi, bir “hal (keyfiyet) değişimi”ni, bir ‘hal’den (keyfiyet’ten) başka bir ‘hal’e (keyfiyet) geçişi ifade etmektedirler. Fakat, İnkılab, genel mânâda bir hal değişimi olduğu halde, Devrim daha özel bir hal değişimi mânâsı taşımaktadır ve sadece ve yalnız, tabii gelişmenin tabii ve zarûri, hattâ bazan da cebrî bir neticesi olarak, Aşağı’dan Yukarı’ya, Taban’dan Tavan’a doğru olan bir hal değişimini ifade etmektedir. Yani, Devrim, İnkılab’ın sadece ve yalnız değişme vektörlerinin aşağıdan-yukarıya yönelik (upward) olduğu bir inkılab nevidir. Meselâ, Kameralizm’in, Tanzimat’ın sebep olduğu bütün değişmeler bir şekilde inkılab kavramı altına konabilir; ancak bunların hiçbirisi, toplumsal değişme vektörleri yukarıdan-aşağıya yönelik olduğu için, bir devrim değildir. Birer “ihtilâl” ile neticelenen Fransız, Sovyet ve İran İnkılabları ve iptidasında şiddet ve kan olsa da, ihtilâlsiz gerçekleşen İngiliz Parlamentarizm İnkılabı birer Devrim’dir.

Düşük Şiddetli Devrim: Bu terim ile, şiddetinin düşük, süresinin uzun olduğu devrimler kastedilmektedir. En büyük devrim, en kapsamlı, en radikal, en uzun süreye yayılmış olan **Sanayi Devrimi**, bir düşük şiddetli devrimdir.

II.5: DEVİRİM VE DEVLET; ÖZGÜRLÜK VE TEŞEBBÜS

Bizim buradaki tezlerimizden birisi de şudur: "**Devlet**"e yakın olmak, "**Devrim**"e uzak olmayı sonuçlandırır. Ya da: "**Devlet**"e yakın olan "**Devrim**"e uzak olur.

Alt’tan gelmesi gereken bir inkılabın, yani Devrim’in en temel şartlarından birisi, “Etatizm karşısında özgürlük alanı yaratılması”dır. Etatizm’e bağlı, bağımlı, ona karşı açık ve savunmasız olanlar Devrim yapamazlar.

Devrim’in temel şartı: Özgürlük! Her anlam ve içerikte Özgürlük, Devrim’in bir diğer şartı olan Teşebbüs’ün de temelidir. Özgür olamayanlar, bu duyguya yabancı olanlar, müteşebbis olamazlar.

II.6 TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL DEĞİŞME VEKTÖRÜ; JAKOBEN ELİTİZM, İNKILAB VE DEVRİM

Türkiye'nin yakın tarihinde, bilhassa –en büyük değişim ve dönüşüm olan– Batılılaşma ile birlikte, bütün sosyal değişim ve dönüşümlere ait Toplumsal Değişim Vektörü'nün yönü hemen daima yukarıdan-aşağıya, yani hep Devlet'ten –elitist-etaistler'den– Toplum'a yönelik olmuştur. Devlet –daha açık bir deyimle, Devlet'i temsil eden, ya da Devlet'e egemen olan ve onun gücünü taşıyan Elitler– Halk'ı, Türk toplumunu, bir yandan olağanüstü bir biçimde tazim ve tebci etmekte kusur göstermezken, diğer yandan onu tahkîr etmişler, ellerinin altında, istenildiği gibi yoğrularak, istenilen fırınlarda istenilen sıcaklıklarda pişirilerek istenildiği gibi şekil verilecek, iradesiz ve kişiliksiz bir “nesne”, adetâ gasıl'ın elindeki cenaze, ya da, arzu edildiği gibi silinip-silinip formatlanabilecek bir bilgisayar diski gibi telakki etmiştir.

Etaist elitler, meşrûyetlerini Toplum'dan/Halk'tan/Millet'ten değil bizzat kendilerinden, kendi zatlarından almakta, bunu bir çeşit tuhaf bir “din” haline getirmekte ve kendilerini Millet'e karşı somut bir şekilde sorumlu hissetmemektedirler; onlar Millet'e değil, kendi kutsallıklarına –ve tabî bir de “Tarih'e”– karşı sorumludurlar. Jakoben elitler, kendilerini kutsamışlardır; bu sebeple, Toplum'a hemen her şeyi dikte edebilmeyi, Türk toplumunun aksi istikamette bir irade beyanında bulunması durumunda ise, gerektirdiği takdirde, en şiddetli bir şekilde cezalandırılmasını da işbu tuhaf dinlerinin kendilerine bahşettiği son derece kutsal ve doğal bir hak –hattâ bir anlamda bir görev– olarak telakki etmektedirler.

Bunun pratik sonuçları, Devlet'in, yani Elitler'in, Türk toplumunun hemen-hemen bütün sosyal var-oluş alanlarını jakoben bir tarzda tepeden-tırnağa “formatlanması” şeklinde tezahür etmektedir. Halk'ın nasıl giyineceği, hangi müziği dinleyeceği, hattâ hangi dilden ve ne şekilde ibadet edeceği dahi onlar tarafından belirlenmek istenmiş ve bu iş de uzunca bir süre fiilen böyle yürütülmüştür.

İmdi:

1: Türkiye'de vuku bulmakta olan değişmelerin mecmuu yekûnu nazarı itibare alındığında, bilumum kemmî değişmelerin bir keyfi değişmeye delâlet ettiği, yani, bu değişmeler cümlesinin, esas itibariyle bir “keyfiyet değişmesi”ni, “bir halden bir başka hale inkılab etme”yi işaret etmekte olduğu, açık tanımıyla fiilen bir “inkılab” sürecinin yaşanmakta olduğu görülebilecektir.

2: Ancak bu inkılab, Alttan, Taban'dan gelmektedir. Şu halde, İnkılab terimi, yukarıdaki izahata binaen, hakikatın ancak yarım bir tavihi ve tefsiri olacaktır. Zira, bu süreç, İnkılab'ı da aşmakta ve daha kökten, daha temelli birşeye işaret etmektedir: “**Devrim**”!

Yani, bu süreç, kısaca ifade edilecek olursa, bir “devrim” sürecidir. Türk milleti, binlerce yıllık tarihi boyunca, bugüne kadar, sadece bir tek devrim

yaşamıştır ki, bu "İslâmlaşma" dır. Şimdi ise ikincisini yaşamaktadır ki bu da "Milletleşme"dir, modern anlamda 'milletleşme'!

3: Taban'dan gelmekte olan her inkılab, yani her devrim gibi, bu devrim de, zorunlu olarak Tavan'a yönelmektedir. Türk toplumu, yakın zamanlar tarihinde ilk defa olarak, yukarıdan aşağıya doğru, Tavan'dan Taban'a doğru, (down-ward) değil, Taban'dan Tavan'a, aşağıdan yukarıya doğru (upward) bir gelişme göstermektedir.

Türk milleti, yavaş-yavaş ama müstekarr bir biçimde bulûğa ermeye, rüştünü ispat etmeye, velâyet ve vesâyetlerden kurtulmaya, kendi iradesiyle kendisini yönetmeye, kendi-kendisinin efendisi olmaya, Devlet'ini buyruğu altına almaya, efendilerini atarak kendi-kendisinin sahibi ve efendisi olmaya, 'tebaa'dan 'vatandaş'a, 'modernite-öncesi millet' konumundan "modern millet" konumuna yükselmeye, "dünyevileşme"ye, kısacası 'milletleşme'ye yönelmektedir.

Elitist-etaist jakobenizm, bu kağısamış, pörsümüştü, köhne, demode, külüstür, miadı dolmuş, çağ-dışı, anakronik zihniyet, yaklaşık elli yıldan beri fiilen, ağır-ağır ama sistematik ve geri dönülemez/döndürülemez bir şekilde tarihe gömülmektedir. Yavaş ve Düşük Şiddetli Devrim'den kastımız budur.

İlk defa Demokrat Parti'nin, doğrudan doğruya Halk'ı, Halk'ın kendisini iktidara taşımaya başlaması ile, Türk toplumu "tebaa"dan "vatandaş"a yükselmeye ve Toplumsal Değişim Vektörü, aşağıdan yukarıya doğru yönelmeye başlamıştır.

İşte, kendilerini Toplum'un dışında ve üstünde gören elitist-jakobenlerin bir türlü kabul ve hazmedemedikleri de budur. Artık, Türkiye'de, Devlet'in – bir kere daha ve vurgu ile: Devlet gücünü kullanan seçkin jakobenlerin, yani "etatistler"–in– Toplum'u cebren değiştirmeleri dönemi kapanmaya, tarihe gömülmeye başlamıştır. Artık, Devlet'in Toplum tarafından değiştirilmesi süreci yaşanmakta, Toplum'un Devlet tarafından değiştirilmesi süreci bitmeye yüz tutmaktadır.

Günümüz Türkiye'sinde toplumsal değişim ve dönüşümlerde Devlet'in bütün rolü sona ermek üzeredir, hele cebrî bir değişim-dönüşüm yapılabilmeye şansı ve ihtimali ise, zamanla sifıra müncer olacaktır. Bundan böyle "Devlet"-in, bu en yüce dünyevî varlığın, onun adına hükmeden, elitist-jakobenlerin toplumu formatlayan devleti olmayacağı, olamayacağı bir süreci yaşamaktayız.

Bu süreç henüz yeterince kuvvetli değildir, fakat, şunu kabul etmek bir zarûrettir: **Tarihin büyük yürüyüşü başlamıştır.** Bu, uzun, meşakkatli ve zahmetli bir yürüyüşdür, ancak, durdurulamazdır.

Her devrim bir "Yeniden Doğum" (Renaissance), bir "Yeniden ve Kökten Yapılanma" (Instauration Magna) demektir ve dahi, her doğum mutlaka bir sancıyı, her yeniden ve kökten yapılanma, kadîm-olan ile, yerleşmiş-olan (veya "yerleştirilmiş-olan") ile ve muhakkak ki bütün kurumların en büyüğü olan "Devlet" ile hesaplaşmayı kaçınılmaz olarak intac etmek durumdadır. Bunun içindir ki, her devrim gibi bu devrim de, bizzarûre, birtakım sıkıntılara sebebiyet vermektedir, vermeye devam edecektir de. Bu sıkıntılar zaman-zaman durulsa da yeni düzenin oturmasına kadar sürecektir.

III. DEVRİM'İN VE DEVRİM SÜRECİ'NİN TEMEL KARAKTERİSTİKLERİ

III.1: DEVRİM'İN TABANI, MOTORU, SAĞ VE SOL

Devrim'in tabanı ve motoru, genel bir tavsif ile, muhafazakâr kitle, veya diğer adıyla "Sağ"dır. Bu bakımdan Devrim'in esas olarak muhafazakâr bir nitelik taşımakta olduğunu söyleyebiliriz. Vaki Devrim'de Sol'un da katkıları vardır, özellikle "sivilleşme", "demokrasi" ve benzeri fikirlerin en azından bir 'söylem olarak' yerleşmesinde. Fakat, Sol, birçok bakımdan, Devrim'in karşısına dikilmekte ve ona ayak bağı olmaktadır. Bunun için Devrim ve Türk Solu hakkında bir derkenar düşmek lüzumlu addedilmiştir.

Özellikle son zamanlarda Sol, sezgisel olarak kavradığı Devrim'in karşısına dikilmekte ve ona engel olmaya çalışmaktadır ki, bu, Tarih'i durdurmaya çalışmakta olan ve bu sebeple de "gerici" bir hüviyet taşıyan bir tutumdur.

Türk Solu, bugüne kadar hemen daima, sürekli olarak jakoben-elitist tavır sergilemiş, Halk'a devamlı olarak aba altından sopa-süngü göstermiş, bazan Sovyetizm'e (Aşırı-Sol), bazan militar darbeciliğe meyletmiş, fakat Halk-karşıtı tutumunu hiç değiştirmemiştir. 1980'lerden itibaren ve özellikle Sovyetler'in yıkılmasından sonra da adetâ kendisine bir istihdam alanı ararcasına – hiçbir zaman ilgisiz kalmadığı– mezhebî ve etnik ayrımcılığa soyunmuş, ama bütün bunların yanında hiç değişmeyen bir stratejiyi ısrarla sürdürmüştür: Hep kendini beğenmiş tavrı ile kerameti kendinden menkul şeyhler gibi kendikendisine 'ilerici' sıfatını lütfederek kendisini kutsamış, buna karşılık, çağının gereklerini anlamaktan daima uzak kalmış; hiç 'teknik'ten, 'proje'den, 'kalkınma'dan anlamamış, sürekli olarak çağdaşlığın ve modernliğin görünür tezahürleri ile –üst yapı ve gardrob gibi– iştigal etmiş, Batı karşısında iliklerine kadar işlemiş bir eziklik duygusunu daima sergilemiş; Din, Gelenek, Tarih ile sürekli kavgalı olmuştur. Bunda en büyük faktörün, Türk Solu'nun, toplumumuzun gelişiminin sağlıklı bir ürünü, yerli ve millî olmayışı olduğunu söyleyebiliriz. Elbette, Kant tarafından yapılan "saat metaforu" –çalışan bir saat ile bozuk bir saat arasında, fizik kurallarına uyma noktai nazarından bir fark yoktur; yani bozuk bir saat de neticede fizik kurallarına riayet etmektedir– muvacehesinde Türk Solu da Sosyoloji'nin ve Tarih'in kurallarına uygun olarak zuhur etmiştir: ama, 'bozuk'tur, bu toprağa ait değildir.

Yani denilebilir ki, Sol, Büyük Kitle'nin değişmez, daimî muhalifi olmuştur. Bunun bir bedeli olarak da **Büyük Kitle**, Sol'u tel'in ve tecziye etmiş, onu, iradesinin eline geçtiği elli yıldan beri ebedî olarak muhalefete mahkûm etmiştir.

"Devrim" kelimesinin mücidi olan Sol'un "devrim"den anladığı şeyi kısaca şöyle özetlemek mümkündür ki hepsi de jakoben bir karakter taşır:

1: Tepeden devrimler: Tanımı Jakobendir; Doğan Avcıoğlu grubunun, a-dından başka hiçbirşeyi demokratik olmayan "Demokratik Devrim" doktrini gibi.

2: Yandan Devrimler: Marksist Sol'un sovyetçi kanadının devrim anlayışı. Türkiye'nin bir sovyet işgali veya müdahalesi ile komünist rejime sokularak toplumun 'yandan' Sovyet desteğiyle tepeden formatlanması doktrini gibi.

3: Alttan devrimler: Marksist Sol'un hayal ettiği "halk ayaklanması". Aynı zamanda etnikçi-mezhepçi de olan bu fikir, yine "Küba örnekli" bir jakoben darbecilik doktrindir. Bu gelenek, Sol'un bu kanadının hareketini beslemesinin asıl sebebini de teşkil etmektedir.

III.2: DEVRİM'İN DEĞERLERİ

Devrim'in değerleri, ana hatlarıyla Sağ veya diğer bir tabirle, Muhafazakâr değerlerdir. Ancak, bu değerlerde büyük bir oranda hâkim olan, **taşralı ve köylü sağ**ı değerleridir. Bu devrimin asıl tabanı Taşra ve Köy ve şehirlerdeki birinci nesil taşralı ve köylülerdir. Bunun asıl sebebini, bu devrimin teşekkülünde metropollerin de önemli katkısının bulunmasına karşılık, asıl olarak, Anadolu'da oluşmaya başlamasında ve şehirli muhafazakârların büyük bölümünün birinci nesil taşralı/köylü olmasında aramak gerektiği kanaatındayım.

III.3: DEVRİM'İN ANA-RAHMİ

Devrim'in ana-rahmi, Anadolu'dur. Türk Devrimi, ana-rahmine Anadolu'da düşmüştür. Bu tarihin ve bu toprakların öz ve helâl çocuğu, temiz nesebidir.

Anadolu, Türk milleti için bir **Ergenekon** olma istidadı taşımaktadır. Metropollerin bir takım sebeplere binaen böyle bir devrimin motorunu ateşleyebilme yeteneğinden mahrum –veya daha az yatkın– bulunduğu ileri sürülebilir ki bunun da özü "*Devlet*"e ve "*Batı*"ya daha yakın ve daha bağımlı olma olup, iki ayrı grup altında cemedilebilir:

I: "Müstâğriblik" ve "Levantenlik" eğilimi

Büyük şehirlerin en önemli özelliklerinin başında, Dış-Dünya'ya, Devlet'e daha yakın ve Devlet müdahalesine –"etatizm"e– daha açık olmanın geldiğini söyleyebiliriz. Bu durum, metropollerde Batı kültürünün etkilerinin gerek keyfiyet ve gerekse de kemmiyet itibarıyla daha büyük ve daha derin olmasına yol açmıştır. Bu etki, muhtelif veçheleri haizdir ki bunların bir kısmı müspet ve bir kısmı menfidir. Menfi etkilerin en başında geleni, hiç şüphesiz, "**kültür yıkımı**"dır. Büyük şehirler, Batı kültürünün etatist baskılarıyla yerleştirilmesi karşısında savunma hatları inşa edebilme bakımından daha zayıf olmuşlar, diğer bir tabirle, taşraya ve köye nisbetle Batı'nın bütün darbeleri ve Batı kültürünün hasıl etmiş olduğu yıkıcı kültür değişimleri karşısında daha açık ve daha savunmasız kalmışlardır. Zamanla, etatist reformların kendisine belirli bir taban yaratarak yerleşmesiyle de bir mânâda tabii bir mecraya kavuşan bu gayri tabii durum bir yerde artık 'etatist cebir'e ihtiyaç hissettirmeyecek bir kendindenlik dahi kazanmıştır. Bu kültürel yıkımın metropollerin bazı ke-simlerinde çok daha geniş, çok daha kapsamlı, çok daha derin olması hase-biyle bir nevi **kültürel travma** hasıl ettiği dahi söylenebilir.

İşte bu kültür travması, metropollerde belirli bir nisbette bir "Müstağriblik" ve "Levantenlik" eğilimi hasil etmiştir. Bu eğilimler –"Müstağriblik" ve "Levantenlik"– ise, bizzat "çağdaşlaşma ve modernleşme problemini" kavrayamamanın bir neticesi olduğu için, böylesi bir devrimi doğurması asla beklenemez.

2: "Devlet'ten beslenme" ve "Kapı-Kulluğu"

Metropollerin Taşra'ya ve Köy'e nisbetle Devlet'e daha yakın olması aynı zamanda onun Devlet ile daha farklı bir organik yapı oluşturmaya yol açmıştır ki bu yapının unsurlarından birisi de "**Devlet'ten beslenme**"dir.

Metropoller, şu veya bu şekilde Devlet ile daha yakın ve daha sıkı iktisadî münasebet içerisinde. Bu münasebet hayatının da toplumsal gelişme açısından yine müsbet ve menfi yönlerinin bulunduğu açıktır. Menfisi şudur ki, metropoller, Devlet'in cefasını (etatizm cebri) daha fazla çektikleri gibi safasını da daha fazla sürerler. Bu sefa sürme keyfiyeti de, çoğunlukla, "**Devlet kasasından ve rantından daha fazla istifade etme**" şeklinde tezahür etmektedir. Bu tezahür ise, metropol insanının büyük kısmının bir şekilde "devlet memuru" statüsü kazanmasına yol açmıştır. Bunun bir kısmı "resmî memur"dur ve her şeyiyle Devlet ile iç-içedir. Fakat bunun yanında, bir şekilde hemen hemen "gayri resmî memur" olan, yani, Devlet'in kasasında rantından ve bilmum imkânlarından beslenen çok önemli sosyal tabakalar –gruplar, zümreler ve sınıflar– vardır ki bunların tamamı birlikte mütalaa edildiğinde, metropol toplumsal tabakalaşmasının bir nevi "**kapı-kulluğu**" halinde bir örgütlenme tarzı oluşturduğu şeklinde bir neticeye varabiliriz. Bu kapı-kulluğu keyfiyeti konumuz açısından son derecede önemlidir; zira, Alt'tan gelmesi gereken bir inkılabın, yani Devrim'in temel şartlarından olan "**Etatizm karşısında özgürlük alanı yaratılması**" kuralına aykırıdır. Etatizm'e bağlı, bağımlı, ona karşı açık ve savunmasız olanlar Devrim yapamazlar. Bu, bizatihî, bizim tarafımızdan yeniden formatlanmış anlam ve içeriğiyle, **Devrim** kavramıyla müteneakızdır.

Zira, mükerren ve vurgulayarak tebâruz ettirmeliyiz ki, Devrim, zati itibarıyla, Devlet'e karşı (Anti-Etatist; "Devlet-düşmanı" değil!), Devlet'i kendisine râm etmeye, zaptetmeye yönelik ve binnetice onunla "hesaplaşmak" durumunda olan bir taban hareketidir ve ancak Devlet-dışı'ndan yapılabilir; Devlet-içi'nden asla. Hele; Devlet ile olan bağ bağlantı, ilgi, alâka ve rabitası bir çeşit kapı-kulluğu mertebesinde olanlarca kat'iyen! Böylelerinin konumları yanlış; yanlış yerde durmaktadırlar: devrim'in yolu üzerindedirler, önünü kesmektedirler.

Devlet'le "ağa-kul", "âmir-memur", "veren el-alan el" standartları çerçevesinde kurulan bir münasebet, özgürlüğü öldürecektir. Bütün devrimler, Etatizm'in karşısında 'bir şekilde' yaratılan özgürlük alanlarının ürünüdür.

III.4: DEVRİM, HALK VE DEVRİM'İN İNTELİJANSİYASI

Devrim daha ziyade bir "**Halk hareketi**" niteliğindedir. Devrim'in bir halk hareketi oluşu, Devlet rantı ile beslenmesiyle yakın bir ilgi içerisindedir. Bu da

bu hareketin bir yandan Devlet'e –Buyurgan Klik'e– karşı otonom bir özgürlük alanı yaratmasının bir neticesi olurken aynı zamanda bu özgürlük alanının genişletilmesinin de sebebidir. Devlet ile hesaplaşma da bu özgürlük alanından doğmaktadır.

Devrim, bir Halk Hareketi şeklinde ilerlemektedir ve henüz ciddi anlamda bir intelijansiyaya sahip olduğundan, yani, sahibi mânâda bir “Devrim Intelijansiyası”nın bulunduğundan söz edilemez. Bu hareketin –en azından potansiyel olarak– intelijansiyası olmak durumunda gibi gözükten intelijansiya ana hatlarıyla üç gruptur: Milliyetçiler ve İslâmcılar ve Liberaller.

Milliyetçi Intelijansiya kendisini çok dar kalıplara, romantizme, mitolojik ve ütöpic söylemlere ve çoğunlukla mitleştirilmiş “şahıs kültü”ne hapsetmiştir. Devrim'den habersizdir. Ancak, potansiyel olarak en şanslı aday grubudur. Çünkü, Devrim, bir yandan adı konmamış bir “naif milliyetçilik hareketi” olup, aynı zamanda netice itibarıyla bir “sınai toplum”a yönelmektedir ki bu da bu devrimin elde edeceği sonuçlardan birisinin Ulus-Devlet ve Milliyetçilik olması demektir.

Liberaller ise Devlet'e aşırı merbuttur. Türkiye'deki liberallerin büyük bir kısmı gerçek anlamda “liberé”değildir. Liberalizm'in temeli Burjuvazi'dir, Türk Burjuvazisi ise sahibi mânâda bir burjuvazi olmayıp bir nevi “Devlet Burjuvazisi”dir. Devlet tarafından kurulmuştur, himaye edilmiştir ve de edilmektedir. Burjuvazi devleti emerek var-olmaya ve varlığını temâdi ettirmeye, yaşamaya alışkın olduğu için gerçek anlamda burjuvazi de sayılmamalıdır. Burada, yeri gelmişken çok muhtasar olarak, Türkiye'deki liberal intelijansiyanın ‘garip’ bir özelliğinden de söz etmek gerekecektir ki bu da, liberalliğin, 12 Eylül-sonrası'nda, ancak hassaten Özal Dönemi'ne paralel olarak, istihdam alanları daralmış veya bitme noktasına gelmiş olan eski marksistlerin kendisine aradığı yeni bir istihdam alanı olmasıdır. Nitekim liberal olduğu vehmedilen birçoğ kuruluşun ve hassaten medyanın önemli noktalarında bulunan neo-liberallerin önemlice bir kesrinin, aslında birer ‘dönme-marksist’ olduğu gören gözlerden nihan olmayacaktır.

İslâmcı Intelijansiya en aktif olan kesimdir, özellikle “radikal” olarak bilinen kesim. Ancak, böyle bir devrimi taşıyamayacak kadar zayıf ve birçoğ bakımdan da Devrim'e ayak bağı olacak büyük kusurları havidir ki bunları şöyle özetleyebiliriz.

a: Bu intelijansiya Demokrasi ile kavgalıdır. Bu büyük bir kusurdur, zira, Devrim'in kendisi ile bir çelişkidir ve bu zümrenin ufuksuzluğundan ileri gelmektedir. Zira, hakikat halde, Devrim, hem demokrasiye muhtaçtır ve hem de varacağı nokta Demokrasi'dir.

b: Çağdaş gerçekleri, Modernizm'i, Çağdaşlaşma'yı, Modernite'yi kavrayabilmekten uzaktır; Modernizm'i bir çeşit küfür olarak algılamakta, ne olduğu belirsiz “İslâm Bilimi”, “Kutsal Teknoloji” gibi şeylerle iştigal etmektedir, denenmiş olgulardan ziyade denenmemiş hülyalara iltifat etmektedirler.

c: Yerli ve millî değildir. Bir kısım Sol'un şiddetli tesirindedir; etnik ayrımcılığa soyunmakta, “Devlet ile hesaplaşma”yı “Devlet Düşmanlığı”

olarak algılamakta, Vatan uğruna ölüneceğinden, Bayrak'a saygı göstermenin anlamsızlığından söz etmektedir. Beri yandan Devrim, Ulus-Devlet'i intac etme durumu olduğu halde, bu intelijansiya Milliyetçilik karşıtlığı ve hattâ düşmanlığından Aşırı Sol'dan bile zaman-zaman daha ilerilere uzanmakta, "Türk" adını ağzına almamakta, aldığı da çok kereler kerhen ve hattâ tükürür gibi telâffuz etmekte; Nijerya'ya, Peşunlara duyduğu ilginin onda birini Dış-Türkler'e duymamakta; Filistin için tiyatro yazarken Doğu-Türkistan'daki trajedi karşısında çirkin, pişkin ve anlamsız –aslında çok anlamlı– bir suskunluğa gömülmektedir v.s. Yine, Devrim'in tabanı Sünnî Halk olduğu halde, özellikle "radikaller" olarak bilinen İslâmci intelijansiyanın fikrî beslenme kaynakları ve referanslarında Sünnî-dışı, Şîî veya Şîî tandanslar oldukça kuvvetlidir.

III.5: DEVRİM'İN HIZI VE ŞİDDETİ: "YAVAŞ HIZLI DÜŞÜK ŞİDDETLİ DEVRİM"

Devrim'in hızı yavaş, şiddeti (argümanı) düşüktür. Yani, bu, "düşük hızlı ve yavaş bir devrim"dir. Bu da, onun çok dikkatle bakılmadığı takdirde iyi anlaşılmasına yol açmaktadır. Yukarıda söz edildiği üzere, Devrim, ancak şimdi, "farkedilebilir" hâle gelmiş olmasına karşılık, tevellüdî, D.P.'den daha eskidir. Bu itibarla, Devrim'in, henüz, ilk buluş dönemlerinde olduğunu söyleyebiliriz.

III.6: DEVRİM VE DEMOKRASİ

Devrim'in bir başka özelliği de son derece dikkat çekici bir paradokstur. **Demokrasi Paradoksu.**

Devrim'in asıl tabanını oluşturan sosyal katmanın genel bir nitelendirme ile "muhafazakâr kitle" olduğunu söylemiştik. Bu kitlenin soyut bir kavram ve soğuk bir fiilî vakta olarak demokrasiyi algılaması ve ona karşı tavrı, birtakım paradoksal durumlar arz etmektedir.

1. Muhafazakâr Taban, teorik planda demokrasiye karşı soğuk ve mesafelidir; bazı kesimlerinde ise daha da ileriye gidilerek, demokrasi dinî bir itizal şeklinde algılanmakta ve ibra edilmemektedir. Bu halin, büyük ölçekte, 'dindarlık' ve hassaten 'köylü/taşralı dindarlığı' ile orantılı olduğu söylenebilir. Ancak, demokrasi karşısında –veya demokrasi yerine– ne gibi bir alternatif düşünüldüğü de belirsizdir. Şehirli muhafazakâr kitle ise demokrasiye karşı daha yatkındır ve o onu vicdanında daha fazla meşrûlaştırmış durumdadır.

2. Buna mukabil, muhafazakâr taban, teorik planda meşrûlaştırmakta güçlük çektiği demokrasiyi pratikte savunmaktadır. Bu, aşıkâr bir paradokstur. Bu paradoksun şunlardan ileri gelmekte olduğunu söyleyebiliriz:

a: Batı'dan gelen her toplumsal kuruma karşı duyulan güvensizlik,

b: Fiilen uygulanmakta olan demokrasinin yetersizlik ve zaafı,

c: Demokrasi ve Laiklik arasında Laisistler tarafından kurulan bağlantı.

"Demokrasi ile laikliğin ayrılmazlığı"nın, demokrasinin lâzımı gayri müfârik

bir şartı olarak ve çok katı bir şekilde vaz edilmesi, Laiklik'e karşı duyulan a-lerjinin Demokrasi'ye de projekte edilmesi neticesini hasıl etmektedir.

d: Bizzat Radikal İslâmcı İntelijansiya'nın yapısından kaynaklanan "anti-demokratik direnç". **Akaid (doktrin)** bazında demokrasinin hâlâ kuşkucu tartışmalara konu edinilmesi ve arada sıhhatli bir bağ kurulamaması.

Teorik çerçevede (doktriner olarak) demokrasinin meşrûlaştırılmasındaki bu güçlüğe karşılık, pratikte demokrasiye karşı bir uyumsuzluk olduğu söylenemez. Bunun, Halk indinde, şu sebeplere bağlanması kabildir:

a: Alternatifsizliğin getirdiği pratik zorunluluk.

b: Savunma, sığınma ve özgürlük ihtiyacı. Halk, teorik olarak demokrasi ile ne kadar mesafeli olursa olsun, pratikte, etatist baskılar karşısında demokrasinin kendisi için en iyi bir sığınma mekanizması, özgürlük alanı olduğunu görmektedir.

c: Demokrasi, ileride 'daha mükemmel' olduğu farzedilen –fakat, ne şekilde ve nasıl olduğu da bilinmeyen– bir sistem'e ulaşmaya kadar, bir nevi atlama taşı olarak da algılanmaktadır. Ancak, bir anlamda "**demokrasi oportinizmi**" olarak da adlandırılabilir olan bu samimiyetsiz davranış, radikal islâmcı aydınlar da, Halk'a nisbetle daha da yoğun bir biçimde gözlemlenmektedir.

Bütün bu belirsizlik ve çelişkilere ilâveten, bir başka paradokstan daha söz edilebilir: Demokrasi ile olan her türlü ihtilâflar, demokrasiye karşı her türlü çekinceler, bizzat Devrim'in bünyesiyle ve süreciyle zıt bir paradoks teşkil etmektedir. Devrim'in kendisi, hem 'bünyesel' olarak bir demokratik hareketti, hem de 'süreç' olarak. Bünyesel olarak demokratik bir harekettir, zira, Devrim, bünyesel olarak devam etmekte tabandan tavana oluşmakta, halka (demos'a) dayanmaktadır. Beri yandan en önemli şudur ki, bir 'süreç' olarak da demokrasiyi sonuçlandırmak durumundadır. Çünkü, bu hareketin ivmelenmesindeki en büyük etken, **Anadolu Sanayi Devrimi**'dir. Esasen, Devrim'e 80'li yıllardan itibaren asıl şeklini kazandırmaya başlayan da budur: Bu devrim, Türk kodeksine göre oluşmakta olan bir '**milli sanayi devrimi**' niteliğine bürünmeye, Devrim süreci, millî karakterde bir sınaileşme sürecine münkalib olmaya başlamış bulunmaktadır, varacağı yer, neticede bir "**sanayi toplumu**" olmaktadır. Bu durumda, sanayi toplumu düzeyine hangi yollarla ve hangi metodlarla ulaşılmış olursa olsun, kaçınılmaz bir zorunlulukla demokrasiyi intac etmek durumunda olacaktır.

III.7: DEVRİM VE TARİHİN BÜYÜK MAKAS DEĞİŞTİRMESİ

Devrim'in ilginç bir başka niteliği de, kendi dışındaki başka bir gelişme ile olan zamansal kesişmesi –senkronizm– olarak göze çarpmaktadır. Bu, Türk Dünyası'nın büyük bir ölçekte ayağa kalkmaya başladığı bir kutlu dönemdir.

Türkiye'de derinden, dipten gelen bir dalga vardır: Fay hattı çatlamış, top- rak hareketlenmiştir, yer yürütmektedir, Yer yürütüncü yer yerinden oynar.